

Конституційне право; муніципальне право

УДК 061.2:340.13](477)(045)

Майданник О.О.,

докт. юрид. наук, професор, завідувач кафедри теорії,
історії держави і права та конституційно-правових дисциплін АПСВТ ФПУ

Руденко Н.В.,

студентка магістратури юридичного факультету АПСВТ ФПУ

Громадські об'єднання в Україні: характерні ознаки, класифікація, конституційно-правове регулювання

У статті розглядаються питання щодо поняття, ознак та видів громадських об'єднань. Серед ознак, що їм притаманні, виокремлено: некомерційний характер; використання політичної участі як додаткового засобу для досягнення їх цілей, тощо. Визначено основні класифікаційні критерії та проаналізовано основні класифікації громадських об'єднань, розглянуті різні підходи зарубіжної та вітчизняної юридичної науки з цих питань. Проведено аналіз правового регулювання діяльності громадських об'єднань в зарубіжних країнах та в Україні. Показано зміни у правовому регулюванні цих питань, що відбулися у зв'язку із набранням чинності Законом України «Про громадські об'єднання».

Ключові слова: добровільне громадське формування; конституційне право на об'єднання; громадське об'єднання; громадська організація; громадська спілка; механізм взаємодії громадських організацій з державою; правове регулювання.

Забезпечення відкритості та прозорості здійснення державної політики в Україні є одним з пріоритетних завдань кожного державного органу. Для його реалізації державні інституції повинні, зокрема, проводити консультації з громадськістю, здійснювати взаємодію з консультативно-дорадчими органами – громадськими радами, сприяти проведенню громадської експертизи своєї діяльності тощо. Досягнення цього забезпечується через підвищення ролі громадських організацій в управлінні державними справами, що є одним із важливих напрямів демократизації українського суспільства.

Розвиток громадських об'єднань в суверенній Україні відзначається інтенсивністю за швидкістю процесів, що відбуваються – формування організаційної інфраструктури та матеріальних ресурсів, визнання значимості та ролі громадських організацій на державному рівні, поглиблення та розширення функцій, які вони виконують. З початку 1990-х рр. кількість громадських об'єднань в Україні неухильно і стрімко зростає. В 1991 році в країні діяло близько 300 організацій, у 2012 році – понад 3,5 тисяч [1, с. 859].

Дослідженню питань функціонування громадських об'єднань в Україні, особливостей їх правового статусу, проблем правового регулювання утворення, діяльності, ліквідації та ін, присвятили свої праці такі науковці, як: О. Ващук, Є. Додіна, Є. Захаров, М. Лаціба, О. Вінніков та ін. Водночас, враховуючи прийняття 22.03.2012 нового Закону України «Про громадські об'єднання» потребують дослідження питання, зокрема, щодо правового регулювання утворення та ліквідації громадських об'єднань, особливостей правового статусу

рідних видів громадських об'єднань в Україні, їхньої діяльності у нових соціально-політичних умовах.

Метою статті є розгляд питань щодо поняття «громадські об'єднання», визначення видів громадських об'єднань в Україні, основних особливостей та характерних ознак, що їм притаманні, аналізу питань правового регулювання діяльності громадських об'єднань в Україні.

Основи правового регулювання утворення і діяльності громадських об'єднань в Україні закладаються в Конституції України. В Конституції України питанням утворення і діяльності громадських об'єднань безпосередньо присвячені статті 36 та 37 [2]. Так, статтею 36 Конституції встановлюється, що громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів.

На основі Конституції України, Правовою основою діяльності громадських об'єднань є Закони України: «Про громадські об'єднання», «Про вибори народних депутатів України», «Про вибори Президента України», «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів», КЗПП України, іншими Законами та підзаконними нормативно-правовими актами. [3;4;5;6;7].

Що ж являють собою громадські об'єднання? Згідно зі ст. 1 Закону України «Про громадські об'єднання» від 16 березня 2012 р. громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів [3]. Юридичний словник-довідник надає наступне визначення: «Об'єднання громадян (далі – ОГ) – добровільне громадське формування, утворене на основі єдності інтересів громадян з метою спільної реалізації прав і свобод. ОГ є політичні партії, громадські організації, профспілки, релігійні, кооперативні організації, ОГ, що мають наметі одержання прибутків, комерційні фонди, органи громадської самодіяльності, інші ОГ, порядок створення і діяльність яких визначається законодавством України» [8, с. 392]. Слід зазначити, що останнє тлумачення є набагато ширшим, ніж законодавче, але, на нашу думку, не сповна йому відповідає.

Цікаво прослідкувати, як трактується поняття громадського об'єднання конституційним правом інших держав, наприклад в Російській Федерації. За визначенням федерального закону РФ «Про громадські організації» від 14 квітня 1995 р.: «Громадське об'єднання – це добровільне, самоврядне, некомерційне формування, яке створюється за ініціативою громадян, що об'єдналися на засадах спільності інтересів для реалізації спільної мети, вказаної у статуті громадського об'єднання» [9].

Для аналізу механізму взаємодії громадських організацій з державою слід мати на увазі, що такі структури громадянського суспільства включаються у канали впливу, характерні для політичної системи суспільства. Досвід показує, що саме держава є для сучасного суспільства, яке керується принципами гуманізму та демократії, найбільш прийнятною системою органів та інститутів влади. Однак в деяких випадках центральним Інститутом влади може виступати церква, партія, армія. Місце і роль держави в політичній системі обумовлено декількома основними моментами (представляє суспільство в цілому; має спеціальний апарат управління та примусу; суверенітет та ін.). Недержавним організаціям такі ознаки та функції непритаманні. Вони вирішують локальні за змістом та обсягом задачі в чітко визначеній сфері суспільного життя [10, с. 451].

При визначенні характеру взаємозв'язків, що виникають між державою та об'єднаннями громадян, слід брати до уваги загальність їх кінцевих цілей й задач, єдність принципів побудови та функціонування, їх демократизм, виникнення всіх державних та недержавних утворень за волею народу, постійну опору на їх творчу ініціативу і підтримку.

Аналізуючи взаємовідносини об'єднань громадян і держави, слід зазначити, що ці відносини завжди носять двосторонній характер. Більшість з них завжди регулюється правовими нормами. Громадські об'єднання беруть участь в виробленні державної політики, є активними учасниками проведення усіх політичних кампаній, делегують своїх представників до складу державних органів влади, контролюють діяльність законодавчих

виконавчих державних органів, в особі своїх фракцій та депутатів мають право законодавчої ініціативи в парламенті (політичні партії) [10, с. 452].

Громадські об'єднання діють в рамках правового режиму, встановленого державою. Обов'язком держави є забезпечення нормального функціонування всіх недержавних організацій, сприяння їх розвитку та вдосконаленню. Це виражається в гарантуванні таких конституційних прав, як право на об'єднання, реалізацію політичних свобод вираження поглядів, мирних зборів, маніфестацій та права на звернення. Права та інтереси громадських об'єднань знаходяться під охороною державних органів (суду, прокуратури та ін.). Останнім часом між державою і громадськими організаціями виникають нові, більш досконалі взаємовідносини. Одним з прикладів останніх можуть бути відносини соціального партнерства між державою та профспілковими організаціями, їх сумісна діяльність у питаннях регулювання соціально-трудова відносин, їх застосування в Україні. Все більшої активності набуває зв'язок громадські об'єднання – законодавча влада, а саме: відбувається участь громадських об'єднань в законотворчому процесі. Посилюється також взаємодія між громадськими організаціями і структурами виконавчої влади за напрямком надання центральними органами виконавчої влади громадським організаціям окремих повноважень згідно з укладеним двостороннім договором. Так, громадська організація має право на отримання від держави матеріально-фінансової допомоги на діяльність, передбачену її статутом (для національних громадських організацій, зокрема для національної спортивної федерації). Водночас держава здійснює, у межах, визначених законом, нагляд та контроль за діяльністю громадських організацій.

Викладене вище, аналіз вітчизняного та зарубіжного законодавства дає підстави для висновку, що громадські організації характеризуються наступними ознаками:

а) некомерційний характер, який не передбачає отримання прибутку цими організаціями. Наприклад, згідно з абз. 1 ст. 12 конституції Греції: «Грецькі громадяни мають право утворювати союзи та об'єднання, що не мають на меті отримання прибутку, додержуючись при цьому законів держави, які в ніякому випадку не можуть передбачати, що здійсненню цього права повинен передувати попередній дозвіл»;

б) політична участь організацій не виступає їх основною метою, а лише може виступати додатковим засобом для досягнення їх цілей. Головною метою громадських організацій розглядається реалізація та захист інтересів своїх учасників. Так, згідно абз. 1 ст. 12 конституції Болгарії: «Об'єднання громадян служать задоволенню та захисту їх інтересів» [10, с.452].

У політичній системі сучасних держав громадські організації здійснюють функції з виявлення спільних інтересів окремих груп населення: орієнтують органи влади на врахування цих інтересів у ході прийняття владних рішень; активно організовують громадську думку; об'єднують виборців навколо депутатів або кандидатів у депутати тощо.

Свобода асоціацій дає змогу за висловом К. Хессе, визначити «більш загальний принцип побудови суспільства, а саме принцип вільного створення соціальних груп» [11, с. 153]. Норми конституцій про свободу асоціацій закладають юридичні засади структуризації суспільства відповідно до потреб різних соціальних груп. Конституції встановлюють певні обмеження у діяльності асоціацій та певні вимоги до них. Конституція Італії забороняє таємні товариства та такі асоціації, які хоча б побічно переслідують політичні цілі за допомогою організацій воєнного характеру. Абз. 3 ст. 9 Основного закону ФРН містить заборону діяльності асоціацій, цілі та діяльність яких суперечить кримінальним законам або спрямовані проти конституційних цілей чи проти ідей порозуміння між народами.

Говорячи про відносини об'єднань громадян та інших структур громадянського суспільства, не можна не приділити уваги відносинам у сфері захисту прав національних меншин. Не можна недооцінювати проблематику національностей та їх політичної ролі. Для України як держави, на території якої поряд з українцями проживають представники більш як 100 різних етносів, що становить понад 27% населення держави, питання співіснування різних національних, етнічних, мовних меншин та забезпечення гарантій прав меншин має винятково важливе значення і для досягнення внутрішньополітичної стабільності, і для міжнародного іміджу країни. Демократичні перетворення в Україні

сприяли зростанню етнічної самосвідомості, зумовили рух національних меншин до самоорганізації, культурного відродження, вивчення рідної мови, створення національно-культурних товариств та об'єднань. В Україні діє понад 270 національно-культурних товариств. Саме національно-культурні товариства виступають провідниками відродження та розвитку культури, мов, традицій та звичаїв національних меншин. Разом з державними органами влади та науковими установами товариства відіграють важливу роль при вивченні історичної та культурної спадщини етносів. Отже, реалізуючи конституційне право на об'єднання та створюючи національно-культурні товариства, представники етнічних спільнот України тим самим отримують додатковий захист своїх прав та інтересів [10, с. 454].

В науці виокремлення видів об'єднань громадян, їх класифікація здійснюється за різними ознаками, критеріями. Згідно із словником української мови, критерій – це підстава для оцінки, визначення або класифікації чогось; мірило.

Найбільш поширеними у науковій літературі є наступні класифікації громадських об'єднань:

- за суб'єктами діяльності – молодіжні, дитячі, жіночі організації, об'єднань ветеранів, об'єднань роботодавців, підприємців та ін.;
- за організаційно-правовою формою – суспільний рух, союз, благодійний фонд, асоціація, конгрес, благодійна установа, благодійна організація (фондація, місія, ліга та ін.).

Поряд із наведеним, науковцями пропонується проводити класифікацію об'єднань громадян за такими, зокрема, критеріями:

- за рівнем політизованості або за місцем у політичній системі (політичні партії, суспільно-політичні організації, громадські організації);
- за рівнем комерціалізації (некомерційні і неприбуткові організації, благодійні фонди);
- за характером організованості (партії, рухи, організації);
- за місцем у ієрархічній структурі (місцеві, регіональні або загальнодержавні організації; первинні організації або їх об'єднанням, асоціації);
- за напрямками діяльності, сферами інтересів (професійні, демографічні, творчі, спортивні, культурно-просвітницькі, науково-технічні тощо);
- за рівнем стабільності (такі, що постійно діють або тимчасові) [12, с. 53].

Інша типологія громадських об'єднань, що запропонована вченими, передбачає проведення класифікації за наступними критеріями:

- за завданнями – політичні, професійні, наукові, творчі та інші організації;
- за типом членства – лише індивідуальне членство (партія, профспілка), лише колективне членство (асоціації міст і підприємств), змішане членство (наукове товариство), без членства (суспільні рухи) та ін.;
- за суспільною роллю виділяють масові організації, орієнтовані на справи всього суспільства, і такі, що дбають переважно про потреби та інтереси своїх членів;
- за галузями діяльності [13, с.226].

В рамках міжнародного проекту «Порівняльні дослідження некомерційного сектору» американські дослідники Гельмут К. Анхайер та Лестер М. Соломон виділили ознаки інституцій громадянського суспільства: наявність організаційної структури, недержавний характер та відмежувань від держави, заборона на звернень прибутку організації на користь її керівництва, самокерованість, внесень членами організації пожертв або внесків у грошовій чи іншій формі [14, с. 10].

Розмаїття неурядових організацій ускладнює здійсненнь їх однозначної класифікації. Спроба ранжувати недержавні організації у планетарному вимірі була зроблена, зокрема університетом Джона Гопкінса (США). Система, що була там розроблена, отримала назву Міжнародної класифікації неприбуткового сектору. Відповідно до неї неурядові організації (НУО) розподіляються за десятьма категоріями: культура і відпочинок; освіта і наукові дослідження; охорона здоров'я; соціальні служби; навколишнє середовище; розвиток і житлово-комунальне господарство; адвокатура і політика; філантропічне посередництво та підтримка; міжнародна діяльність; бізнес, професії, спілки.

Фактично наведена класифікація вказує на основні сфери діяльності організацій третього сектору.

Дещо іншу класифікацію пропонують британські дослідники, що виокремлюють шість видів діяльності НУО за її метою:

- філантропія – форма благочинної діяльності, яка передбачає певну соціальну відстань між надавачем та отримувачем допомоги;
- посередництво – бюрократичні функції розвитку, надань послуг іншим організаціям, встановлення та підтримка зв'язків, представницькі функції;
- мобілізація – визначень фінансових джерел або добровольців для виконання певних справ;
- соціальна солідарність – надань допомоги цільової аудиторії;
- зміна – метою діяльності є зміна поведінки або ставлення до інших;
- самовиражень – мета: висловлення власної позиції посеред інших [15, с. 11].

Ще одну класифікацію НУО пропонує британська «Фундація Співдружності». В її рамках громадянське суспільство трактується як своєрідний стартовий пункт із поділом неурядових організацій на п'ять основних видів: неурядові організації, що займаються доглядом і соціальною допомогою; трудові спілки, котрі займаються умовами праці; релігійні організації, у фокусі діяльності яких – віра, людська поведінка, особистісні стосунки та моральність; політичні групи, мета діяльності яких – загальне управління і прогрес суспільства; організації, що займаються бізнесом [16, с. 53].

Відповідно до ст.11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод «Свобода зібрань та об'єднань» кожен має право на свободу мирних зібрань і свободу об'єднань з іншими особами, включаючи право створювати профспілки та вступати до них для захисту своїх інтересів [17]. Конвенція передбачає також утворення публічно-правових громадських об'єднань, таких, що створюються законодавчим актом (колегії адвокатів, нотаріусів, гільдії ремісників, асоціації лікарів, туроператорів тощо). У деяких університетах Хорватії, наприклад, створюються публічно-правові об'єднання у формі студентських союзів, у Франції елементи публічного права мають товариства мисливців, в Ісландії – асоціації водіїв [17, с. 17-19].

Це дозволяє класифікувати громадські об'єднання на публічно-правові, приватно-правові та такі, що поєднують елементи перших двох типів.

Вітчизняні дослідники приділяють значну увагу питанням класифікацій громадських об'єднань. Так, у вітчизняній науковій юридичній літературі запропоновані наступні класифікації громадських об'єднань.

О. Семьоркіна пропонує таку класифікацію громадських об'єднань:

- за необхідністю формалізації створення:
  - а) підлягають легалізації (офіційному визнанню) державою (це громадські організації, професійні спілки, організації роботодавців, органи самоорганізації населення);
  - б) не підлягають легалізації (батьківські комітети, органи громадського самоврядування в освіті, колективи фізкультури на підприємствах тощо).
- за метою і функціями:
  - а) мають загальну мету і завдання, створюються без будь-яких спеціальних особливостей відповідно до законодавства України;
  - б) мають спеціальну мету (прямо передбачену законами): громадські організації інвалідів, «чорнобильців», ветеранів війни; Національний олімпійський комітет України; Українське товариство охорони пам'яток історії та культури; саморегулятивні громадські організації; організації професійного спрямування; організації професійного самоврядування.
- за характером повноважень:
  - а) мають визначені законами спеціальні повноваження: громадські організації споживачів; громадські організації з охорони громадського порядку і державного кордону; Українське товариство охорони пам'яток історії та культури;

- б) мають загальну мету і завдання, створені без будь-яких спеціальних особливостей відповідно до законодавства України.
- за територією діяльності:
  - а) всеукраїнські громадські організації;
  - б) міжнародні громадські організації;
  - в) місцеві громадські організації.

Принагідно зауважимо, що остання із запропонованих О. Семьоркіною класифікація впливає з визначених вже не чинним Законом України «Про об'єднання громадян» статусів об'єднань: міжнародний, всеукраїнський, місцевий [18, с. 13].

В.М. Кравчук поділяє усі організації, які існують в суспільстві, залежно від їх узгодженості з правопорядком на легальні і нелегальні. Легальні організації переслідують правомірну мету, тобто таку, що не суперечить законодавству. Нелегальні організації – це організації, котрі переслідують неправомірні цілі. Як наслідок, всі дії, спрямовані на досягнення такої мети, будуть неправомірними незалежно від способу об'єктивного вираження таких дій. В свою чергу науковець виділяє два види легальних організацій: нелегалізовані та легалізовані. Перші – організації, які переслідують правомірні цілі, але в силу закону не потребують легалізації або члени таких організацій не вважають за необхідне вдаватися до процедури легалізації. Легалізовані організації – це ті, що легалізували свою діяльність шляхом повідомлення про заснування або шляхом державної реєстрації [19, с.52].

З таким підходом до класифікації легальних організацій, запропонованої В.М. Кравчук, важко погодитись. Так, одним із принципів створення та діяльності громадських об'єднань в Україні, визначених Законом України «Про громадські об'єднання», є принцип законності. Створення та діяльність нелегалізованих об'єднань, які відповідно до вказаного закону підлягають офіційному визнанню рішенням уповноважених органів влади, не можна вважати легальною або узаконеною без проходження легалізаційних процедур.

У Законі «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р. № 4572-VI використані терміни, відмінні від тих, що були закріплені в Законі України «Про об'єднання громадян» від 16.06.1992 р. на сьогодні не чинного. Так, загальним поняттям щодо об'єднань, створених для задоволення суспільних потреб без мети отримання прибутку, тепер є «громадське об'єднання».

Громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та (або) юридичних осіб приватного права для здійснення і захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів.

Громадське об'єднання за організаційно-правовою формою утворюється як громадська організація чи громадський союз. Тобто новий законодавчий акт класифікує громадські об'єднання саме за організаційно-правовою формою та визначає відмінності у правовому статусі обох форматів.

За новим законом громадська організація – це громадське об'єднання, засновниками і членами (учасниками) якої є фізичні особи. Громадський союз – це громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права і фізичні особи [3].

Необхідно вказати на те, що в новому законі відсутня норма, яка б визначала підстави класифікації громадських об'єднань залежно від їх конституційного статусу: всеукраїнський, місцевий та міжнародний. За статусом закон вирізняє тільки такі: «дитячий», «молодіжний» і «всеукраїнський». Хоча, на наш погляд, йдеться про різні підстави класифікації об'єднань.

Діяльність громадського об'єднання в будь-якому випадку може поширюватися на всю територію України. Новий закон усуває обов'язковий поділ об'єднань громадян за територіальним статусом всередині країни, який характерний тільки для країн пострадянського простору. У законодавстві більшості європейських країн (зокрема Чехії, Естонії) виділяють національні та міжнародні об'єднання.

Закон «Про громадські об'єднання» поділяє усі об'єднання й відповідно до правового статусу у цивільному обороті. Так, об'єднання можуть створюватись зі статутом юридичної особи або без такого. Одночасно законодавець визначає обсяг правових можливостей для

вказаних видів громадських об'єднань. Так, підприємницькою діяльністю мають змогу займатись тільки об'єднання – юридичні особи.

На думку В.М. Кравчук, розподіл НУО на види дозволить, зокрема надати їм більш детальну загальнотеоретичну характеристику та оцінку їх діяльності. А особливості кожного виду громадських організацій повинні враховуватися державними органами при формуванні ефективного механізму взаємодії з ними [19, с.53].

Підсумовуючи викладене, необхідно вказати на існування різних підходів зарубіжної та вітчизняної науки порівняльного правознавства до класифікації громадських об'єднань. Законом України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р. № 4572-VI на відміну від попереднього законодавства поділяє громадські об'єднання за організаційно-правовою формою на два види: громадська організація та громадська спілка. Громадська організація – це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи. Громадська спілка – це громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи.

Література:

1. Арабаджиев Д.Ю. Особливості інституційного розвитку громадських організацій в Україні / Д.Ю. Арабаджиев // Гіллея. – 2013. – № 68. – С. 858–862 с.
2. Конституція України // ВВР. – 1996. – № 30. – Ст. 141;
3. Закон України «Про громадські об'єднання»//ВВР. – 2013. – № 1. – Ст. 1;
4. Закон України «Про вибори народних депутатів України»//ВВР. – 2012. – №10–11, Ст.73;
5. Закон України «Про вибори Президента України»//ВВР.- 1999. – № 14. – Ст.81;
6. Закон України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів»//ВВР.- 2010. – № 35–36. – Ст. 491;
7. Кодекс законів про працю України// ВВР.- 1971.- додаток до № 50.- Ст. 375(Затверджується Законом № 322-VIII від 10.12.71);
8. Шемшученко Ю. С.Юридичний словник-довідник [Текст] /. Ю. С.Шемшученко. – К.: Фимина, 1996. – 696 с.
9. Федеральный Закон РФ «Об общественных объединениях»// ГД ФС РФ.- 1995.- № 82-ФЗ;
10. Савчин М. В. Конституційне право України: підручник / відп. ред. проф., д.ю.н. М.О. Баймуратов. – К.: Правова єдність, 2009. – 1008 с.
11. Хессе К. Основы конституционного права ФРГ: монографія / К. Хессе. – М., 1982. – 368 с.
12. Лойко Л. Типологічне позиціонування національних організацій в інституціональній структурі громадянського суспільства / Л. Лойко // Політичний менеджмент. – 2005. – №5 (14). – С. 51–60.
13. Пригожин А. И. Современная социология организаций: учебник / А.И. Пригожин. – М.: Интерпракс, 1995. – 295 с.
14. Реформа государственного управления: Институционализация консультаций между институтами власти и неправительственными организациями в странах СНГ. Условия, формы, практика. – Bratislava: UNDP, 2002. – 118 с.
15. Неурядові організації: досвід Сполученого Королівства / Британська Рада в Україні. – К., 1998. – 146 с.
16. Громадські організації та органи державного управління: питання взаємовідносин / за заг. ред. Нижник Н. Р. та Олуйко В. М. – Хмельницький: Вид-во ХУУП. – 236 с.
17. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод від 4 листопада 1950 року та протоколи до неї. Український переклад. // Секретаріат Європейського Суду з прав людини. – 54 с.
18. Семьоркіна О. Громадські формування як інститути громадянського суспільства / О. Семьоркіна // Юридичний вісник України. – 2011. – № 13 (821). – С. 13–15
19. Кравчук В. Деякі підходи до класифікації громадських організацій в Україні / В. Кравчук // Вибори та демократія. – 2007. – № 1 (11). – С. 48–53.

Майданник Е.А., докт. юрид. наук, професор, заведуючий кафедри теорії, історії державства і права та конституційно-правових дисциплін юридического факультета АПСВТ ФПУ, **Руденко Н.В.,** студентка магістратури АПСВТ ФПУ

Общественное объединение в Украине: характерные признаки, классификация, конституционно-правовое регулирование. В статье рассматриваются вопросы о понятии, признаках и видах общественных объединений. Среди присущих им признаков выделяются: некоммерческий характер; участие в политической жизни, как дополнительное средство для достижения своих целей, и т.п. Определены основные классификационные критерии и проанализированы основные классификации общественных объединений, рассмотрены подходы зарубежной и отечественной юридической науки к этим вопросам. Проведен анализ правового регулирования деятельности общественных объединений в зарубежных странах и в Украине.

Показаны изменения в правовом регулировании этих вопросов в связи с вступлением в силу Закона Украины «Об общественных объединениях».

Ключевые слова: добровольное общественное формирование; конституционное право на объединение; общественное объединение; общественная организация; общественный союз; механизм взаимодействия общественных организаций с государством; правовое регулирование.

Maidannyk O.O., Doctor of Juridical Sciences, Professor, The Head of the Department of Theory of Law and the State and Constitutionally legal Disciplines, Academy of Labour, Social Relations and Tourism, **Rudenko N.V.**, Master's Degree Student of the Law Faculty, Academy of Labour, Social Relations and Tourism

Public associations in Ukraine: peculiarities, classification, constitutionally-legal regulation. The article deals with the definition, peculiarities and kinds of public associations. The following peculiarities are identified: non-commercial character; using political power as an additional means of achieving goals, etc. The main criteria of classification are analysed. Different approaches of foreign and national science are revealed. The analysis of public association regulation in foreign countries and in Ukraine is given. The amendments into legal regulations which were introduced due to the Law of Ukraine «On Public Associations» are described.

Key words: voluntary public associations, constitutional law on associations, public associations, public organization, public community, mechanism of public association with state, legal regulation.

УДК 342.7-057.36(477)(045)

Шамрай Б.М.,

здобувач кафедри правового забезпечення
Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, майор юстиції

Нормативно-правове закріплення гарантій конституційних прав і свобод військовослужбовців в Україні

У статті розглядається нормативно-правове закріплення гарантій конституційних прав і свобод військовослужбовців в умовах проведення військової реформи в Україні. Проаналізовано правові норми, які містяться в нормативно-правових актах різної юридичної сили, що закріплюють гарантії конституційних прав і свобод військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань. Висвітлено деякі обмеження конституційних прав і свобод військовослужбовців у зв'язку із виконанням ними обов'язків військової служби.

Ключові слова: національна безпека, гарантії конституційних права і свобод військовослужбовців, правові норми, обмеження прав і свобод військовослужбовців.

Становлення української державності та зміцнення її національної безпеки, в першу чергу гарантування прав і свобод людини, відбувається в той час, коли в більшості розвинених демократичних країнах світу вже створені і діють чіткі механізми їх забезпечення, в тому числі і механізми гарантування прав і свобод військовослужбовців.

Питання нормативно-правового закріплення гарантій конституційних прав і свобод військовослужбовців в умовах проведення військової реформи в Україні, набуває надзвичайно важливого значення і безпосередньо впливає на результати реформи оборонної сфери держави, і як підсумок – на стан боєготовності Збройних Сил України та інших військових формувань.

Метою статті є дослідження нормативно-правового закріплення гарантій конституційних прав і свобод військовослужбовців в Україні.

Питанням гарантій прав і свобод людини та громадянина приділялась увага в працях таких вчених-юристів, як А. Колодій, А. Олійник, В. Погорілко, П. Рабінович, М. Вітрук, К. Волинка, М. Гуренко, Ю. Тодика, О. Скакун, Т. Заворотченко, І. Магновський та інших. Окремі питання щодо гарантій конституційних прав і свобод військовослужбовців в Україні